

МАРКЕТИНГ ТА ЛОГІСТИКА

УДК 339.138:615.23(477)

DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2019.2\(37\).137-142](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2019.2(37).137-142)

Є. А. Борко

аспірант

ORCID 0000-0003-4418-6620,

І. В. Ковалевська

канд. фарм. наук

ORCID 0000-0001-5610-8334,

О. А. Рубан

д-р фарм. наук

ORCID 0000-0002-2456-8210,

Національний фармацевтичний університет, м. Харків

МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО РИНКУ УКРАЇНИ ЩОДО ПЕРСПЕКТИВ СТВОРЕННЯ НОВОЇ ЛІКАРСЬКОЇ ФОРМИ

Вступ. Одним з важливих факторів впливу на економічний розвиток країни є рівень здоров'я населення працездатного віку. Здорова людина – це майбутній інтелектуальний та трудовий потенціал держави, що є запорукою ефективної репродукції нації та підтримки природного поповнення трудових ресурсів країни.

На ринку праці України відмічається тенденція попиту на кваліфікованих спеціалістів, які пов'язані з інтелектуальною роботою. У більшості випадків «праця в офісі» може призводити до комплексу проблем зі здоров'ям, однією з яких є порушення кровообігу та застою крові в гемороїдальних вузлах. За даними медичної статистики в Україні просліджується стрімке зростання відсотка хворих, що мають патології аноректальної зони серед людей працездатного віку [2]. Причинами цього явища є спосіб життя сучасної людини, що призводить до незбалансованого харчування, зменшення фізичної активності та несвоєчасного лікування вже наявних захворювань.

Велика варіабельність симптоматичного прояву патологічних процесів при захворюваннях аноректальної зони потребує призначення ефективного лікування групами препаратів з різною фармакологічною активністю. Так, на перших стадіях захворювання, можливе комплексне медикаментозне лікування безрецептурними групами препаратів. В залежності від етапу хвороби та основних симптомів використовують: антикоагулянти (при геморої неускладненої форми на початковій стадії), місцеві анестетики (виражений болювий синдром), кровозупинні та ангіопротекторні засоби, антибіотики широкого спектру дії, нестероїдні протизапальні засоби чи антисептики (при запальному процесі), глюкокортикостероїди [1]. Для покращення результативності лікування цими групами препаратів найбільш доцільним є проведення терапії саме у місці розвитку патологічного процесу [2]. Тому, важливим є використання ректальних лікарських форм, що можуть покращити показник біодоступності та підсилити фармакологічний ефект.

На фармацевтичному ринку України лікарські форми для лікування захворювань аноректальної зони представлені широким асортиментом: мазі, капсули, гелі, але своєї актуальності не втрачають й супозиторії. Позитивні аспекти даної лікарської форми дозволяють

підвищити терапевтичний ефект при лікуванні та отримати швидку дію для усунення симптомів захворювання [4].

Метою роботи є маркетингове дослідження лікарських засобів (ЛЗ), які представлені на фармацевтичному ринку України і застосовуються для лікування захворювань аноректальної зони.

Матеріали та методи. Дослідження проводилось згідно контент-аналізу офіційних джерел інформації серед препаратів, що дозволені до використання на території України. Як основний матеріал дослідження використовувались дані Державного реєстру лікарських засобів України та довідника «Компендіум 2018 – лікарські препарати» для наступного графічного, системного аналізу та з отриманням пояснень та висновків [6]. Дослідження фармакоекономічних показників здійснювалось методом рентабельності лікарських засобів за грошовими показниками.

Результати дослідження. На підставі проведених досліджень було встановлено, що лікування зазначених патологій проводиться в залежності від стадії та форми хвороби. За анатомо-фізіологічною структурою захворювання аноректальної зони можна віднести до групи патологій кишківника, поширеність яких серед працездатного населення України представлена на рис. 1.

Як видно з результатів дослідження, найбільш розповсюдженими є патології прямої кишки (геморої, проктит), що займають частку в 43,1% серед усіх досліджених випадків. Функціональні порушення кишківника та дивертикульоз мають майже однакову розповсюдженість та займають частку приблизно в 20%. Отримані дані вказують на доцільність створення ефективного лікарського препарату для лікування геморою та проктиту.

Дослідження щодо визначення патологічних процесів, на корекцію яких повинна бути направлена медикаментозна терапія, дозволило зробити висновки, що найчастішими симптомами прояву даних патологій є біль, кишкові кровотечі та діарея. Ступінь вираженості симптомів залежить від етапу розвитку захворювання та функціонального стану організму людини. Таким чином, при аналізі отриманих даних була встановлена необхідність створення комбінованого препа-

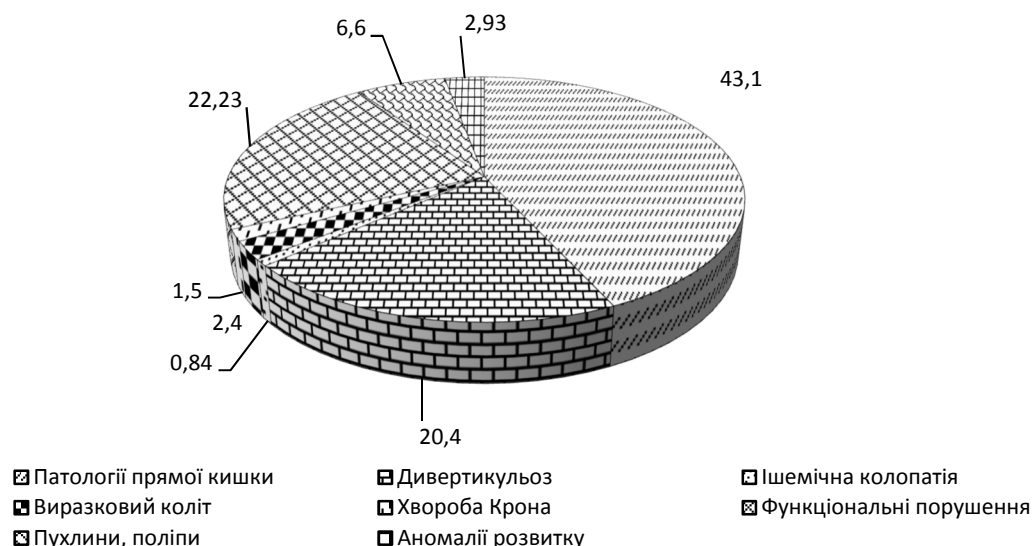

Рис. 1. Розподіл патологій кишківника за відсотком поширеності серед працездатного населення України [1]

рату для лікування захворювань аноректальної зони [2].

Аналіз асортименту лікарських засобів, які використовуються для лікування захворювань аноректальної зони, показав, що згідно АТС-класифікації у терапії даних патологій застосовують: кортикостероїди (C05AA), місцеві анестетики (C05AD), інші засоби для лікування геморою та анальних тріщин (C05AX) [6]. Результати дослідження Державного реєстру лікар-

ських засобів дозволяють стверджувати, що сумарна кількість препаратів, зареєстрованих на території України станом на червень 2019 року серед груп C05AA, C05AD та C05AX налічує 117 лікарських засобів [3]. Вивчення їх варіабельності дозволило зробити висновок, що препарати для лікування захворювання аноректальної зони на фармацевтичному ринку України існують в 10 різних лікарських формах (рис. 2).

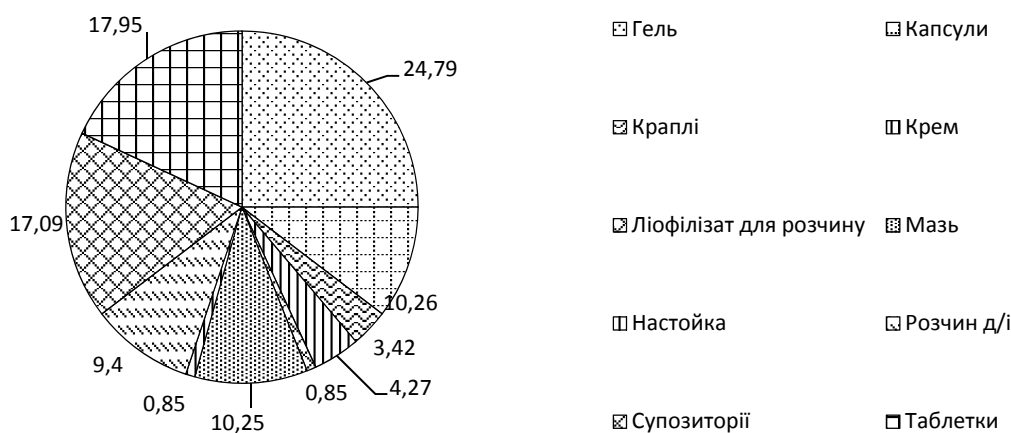

Рис. 2. Розподіл лікарських засобів, що використовуються для лікування захворювань аноректальної зони, згідно їх лікарської форми [3]

Було встановлено, що найбільш розповсюдженою є лікарська форма у вигляді гелю (24,79%); супозиторії та таблетки займають друге місце за поширеністю з часткою препаратів у 17,09 та 17,95% відповідно. Проаналізувавши дані, щодо походження країни-виробника (рис. 3) було встановлено, що частка препаратів закордонного виробництва становить 53,85%, що дозволяє стверджувати про доцільність розширення асортименту даного сегменту фармацевтичного ринку України.

Завдяки місцю дії та швидкості настання терапевтичного ефекту ефективною при лікуванні захворювань аноректальної зони є лікарська форма у вигляді супозиторіїв. Тому, нами був досліджений фар-

мацевтичний ринок супозиторіїв, що відносяться до груп C05AA, C05AD та C05AX. Було встановлено, що дана лікарська форма представлена 18 препаратами, серед яких частка ЛЗ українського виробництва складає 50% (рис. 4). Також асортимент представлений закордонними виробниками з Німеччини, Польщі, Франції, Сербії та Італії.

Визначення складу ЛЗ показало, що 65% займають полікомпонентні засоби з перевагою діючих речовин синтетичного походження (60%). Рослинні компоненти присутні у 25% проаналізованих препаратів, частка в 15% приходить на комбінацію речовин рослинного та синтетичного походження (рис. 5).

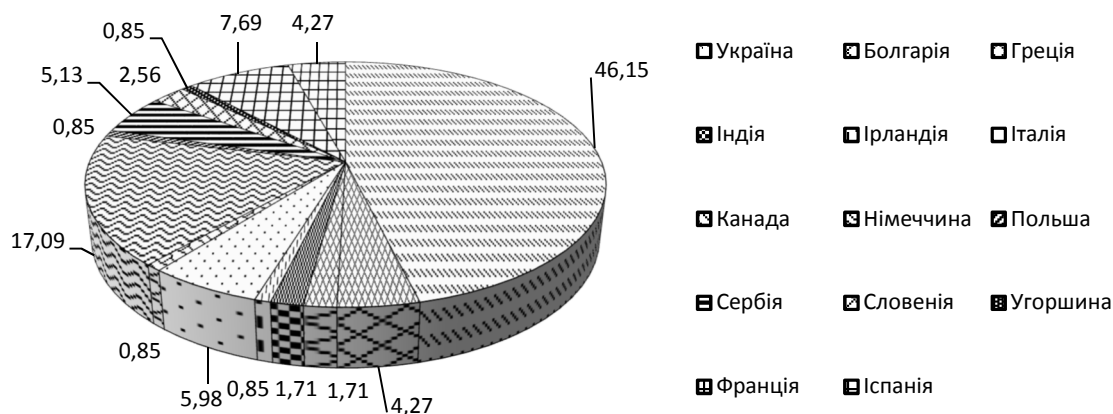

Рис. 3. Співвідношення лікарських засобів, що використовуються для лікування захворювань аноректальної зони, згідно походження фірми-виробника [3]

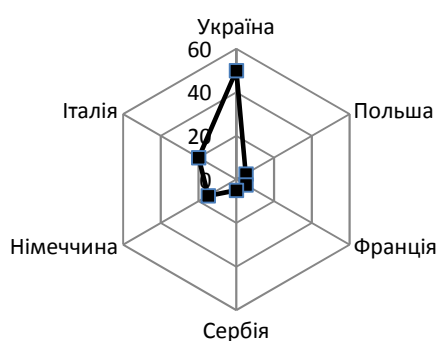

Рис. 4. Співвідношення супозиторіїв, що використовуються для лікування захворювань аноректальної зони, згідно походження фірми-виробника [3]

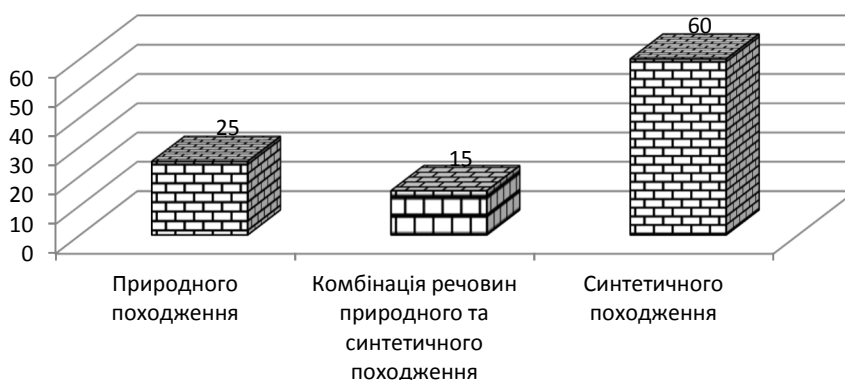

Рис. 5. Розподіл супозиторіїв, що використовуються для лікування захворювань аноректальної зони, згідно походження основних діючих речовин [3]

Наступним етапом був фармакоеконічний аналіз тактики лікування проктологічних захворювань, яка у кожному конкретному випадку ґрунтується на оцінці загального стану хворого, виразності болісного синдрому і ступені непрацездатності пацієнта, локалізації і ступені важкості захворювання, наявності ускладнень (защемлення або тромбоз гемороїдальних вузлів), планах пацієнта по лікуванню захворювання надалі. Курс лікування, як правило включає комплекс

препаратів, які забезпечують швидке й ефективне знеболінення аноректальної зони, зменшення запалення і набряку уражених тканин, протидію тромбозу судин; розслаблення внутрішнього сфінктера прямої кишки, відновлення нормальної резистентності венозних і лімфатичних судин, нормалізацію мікроциркуляції у зоні ураження тощо. Перелік лікарських препаратів у формі супозиторіїв, що застосовуються для лікування захворювань аноректальної зони, наведений у таблиці.

Таблиця

Перелік лікарських препаратів у формі супозиторіїв, що застосовуються для лікування захворювань аноректальної зони [5]

№ з/п	Група	Назва препарату	Виробник, ЛФ	Основні діючі речовини	Доза, г	Режим введення	Ціна упаковки, грн			Вартість 1 тижня лікування, грн	Вартість в порівнянні з найдорожчим курсом лікування	Вартість в порівнянні з дешевшим курсом лікування
							Мінімальна	Середня	Максимальна			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1		Анестезол	Україна, Супозит № 5 в упаковці	Бензокаїн субгалат Цинку оксид Ментол	0,1 0,04 0,02 0,004	1 супоз 1-2 рази на добу	19,43	22,48	23,20	67,44	+36,36 грн +216,99%	-560,76 грн -931,49%
2		Новокаїн	Україна, Супозит № 10 в упаковці	Новокаїн	0,1	1 супоз 1-2 рази на добу	26,34	29,50	32,90	59,00	+27,92 грн +189,83%	-600,28грн -1064,74%
3		Гемопрокт	Україна Супозит № 10 в упаковці	Бензокаїн субгалат Цинку оксид Ментол	0,1 0,04 0,02 0,004	1 супоз 1-2 рази на добу	38,99	42,61	47,60	85,22	+54,14 грн +274,19%	-542,98грн -737,15%
4	С05AD	Гемороль	Польща Супозит № 12 в упаковці	Бензокаїн Комплекс роліних екстрактів	0,1 0,15	1 супоз 1 раз на добу	155,68	188,94	232,38	188,94	+157,86 грн +607,91 %	-439,26грн -332,48%
5		Проктозол	Україна Супозит № 5 в упаковці	Лідокаїну гідрохлорид Буфксамак	0,001 0,25	1 супоз 2 рази на добу	73,17	82,11	105,11	246,33	+215,25 грн +792,56 %	-381,87грн -255,02%
6		Проктозан	Німеччина Супозит № 10 в упаковці	Лідокаїну гідрохлорид Буфксамак	0,01 0,25	1 супоз 2 рази на добу	240,05	276,00	383,20	552,00	+520,92 грн +1776,06%	-76,2 грн -113,80 %
7		Реліф Адванс	Італія Супозит № 12 в упаковці	Бензокаїн	0,206	1 супоз 1-4 разів на добу	176,20	192,64	220,80	385,28	+354,20 грн +1239,64%	-242,92грн -163,05 %
8	С05AA	Реліф Ультра	Італія Супозит № 12 в упаковці	Гідрокортизону ацетат Цинку сульфат моногідрат	0,01 0,011	1 супоз 1-4 разів на добу	177,04	195,90	276,40	391,80	+360,72 грн +1260,62%	-236,40грн -160,33%

Закінчення таблиці

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
9		Реліф Про	Італія Супозит № 10 в упа- ковці	Флуокорталон півалаг Лідокаїну гід- рохлорид	0,001 0,04	1 супоз 2 рази на добу	214,20	245,31	306,22	490,62	+459,54 грн + 1578,57%	- 137,58грн - 128,04%
10		Анузол	Україна Супозит № 10 в упа- ковці	Ксероформ Екстракт Бела- дони густий Цинку сульфат	0,1 0,02 0,05	1 супоз 2-3 рази на добу	27,73	31,95	35,22	63,90	+ 13,26 грн + 205,60%	- 564,30 грн - 983,10%
11	СО5АХ	Беладони екстракт	Україна Супозит № 10 в упа- ковці	Екстракт бела- дони густий	0,015	1 супоз 2-3 рази на добу	13,10	15,54	25,38	31,08	-	- 597,12грн - 2021,23%
12		Бетіол	Україна Супозит № 10 в упа- ковці	Екстракт бела- дони густий Іхтіол	0,015 0,2	1 супоз 1-3 рази на добу	14,89	25,32	28,92	50,64	+ 19,56 грн + 162,93%	- 577,56 грн - 1240,52%
13		Іхтіол	Україна Суп № 10 в упаковці	Іхтіол	0,1	1 супоз 1-2 р на добу	36,31	40,15	42,30	80,30	+ 49,22 грн + 258,36%	- 547,90грн - 782,32%
14		Постери- зан	Німеччина Супозит № 10 в упа- ковці	Стерилізована суспензія куль- тури бактерій	0,387	1 супоз 2 рази на добу	273,93	314,10	333,92	628,20	+ 592,12 грн + 2021,24%	-
15		Прокто- глівенол	Франція Супозит № 10 в упа- ковці	Трибенозид Лідокаїну гід- рохлориду	0,4 0,04	1 супоз 2 рази на добу	203,96	234,04	275,22	468,08	+ 437,00 грн + 1506,05%	- 160,12 грн - 134,20%
16		Проктозан нео	Сербія Супозит № 10 в упа- ковці	Гепарину на- трію Преднізолону ацетату Полідоканолу	120 МО 0,0001 0,003	1 супоз 1 раз на добу	168,36	201,94	245,48	201,94	+ 170,86 грн + 649,74%	- 426,26грн - 311,08%
17		Прополіс	Україна Супозит № 10 в упа- ковці	Фенольний гід- рофобний пре- парат пропо- лісу	0,1	1 супоз 3 рази на добу	33,32	37,02	47,60	111,06	+ 79,98 грн + 357,33%	- 517,14грн -565,64 %
18		Реліф	Італія Супозит № 12 в упа- ковці	Фенілефрину гідрохлорид	0,005	1 супоз 1-4 рази на добу	167,90	211,80	302,68	423,60	+ 392,52 грн + 1362,93%	- 204,60 грн - 148,30 %

Аналіз рентабельності, що застосовувався у даній роботі, є аналітичним методом, що порівнює тактику лікування з вигодою або економічними витратами, які виражені у грошовому еквіваленті [7]. Даний метод був використаний для оцінки курсів лікування безрецептурними препаратами, оскільки терапія в умовах стаціонару передбачає наявність інших критеріїв швидкості та ефективності настання терапевтичного ефекту. Отримані результати свідчать, що згідно рекомендацій до застосування препаратів, курс лікування в 1 тиждень є раціональним. Аналіз схем лікування свідчить, що використання комбінації декількох препаратів з різних фармакологічних груп значно підвищує загальну вартість та відображає відсутність комплаєнсу. Результати дослідження показали, що найменшу середню ціну має препарат «Беладони екстракт» (15,54 грн), курс монотерапії якого буде коштувати 31,08 грн. Найбільша вартість за монотерапію курсом лікування належить представникам групи СО5АА (391,80-490,62 грн), що може свідчити про недоступність даної групи для широких верств населення України та відсутність аналогів з протизапальною активністю за помірну вартість. Аналіз результатів дослідження свідчить, про переважаючу більшість препаратів зі знеболюючою та протизапальною активністю та повну відсутність комбінацій, які б відновлювали функціонування аноректальної зони.

Отже, отримані результати свідчать про доцільність розробки вітчизняних лікарських засобів, які будуть більш доступними для населення України, та задовольнятимуть високий попит на препарати даної групи.

Висновки. 1. Показано, що маркетинговий аналіз, щодо розробки нових ЛЗ для лікування захворювань аноректальної зони є значним фактором економічного розвитку фармацевтичних підприємств країни.

2. Проведено аналіз лікарських засобів, що застосовуються для лікування захворювань аноректальної зони. Досліджено асортимент препаратів за формою випуску, походженням фірми-виробника, складом лікарської форми, походженням основних компонентів та цінової політики. Встановлено, що існує недолік ректальних супозиторіїв комбінованого складу, які б могли використовуватись для лікування зазначених патологій.

3. Проведено фармакоеконічний аналіз рентабельності курсів лікування захворювань аноректальної зони різними групами препаратів. Визначено, що препарати СО5АА мають високу вартість за 1 курс лікування, що може свідчити про недоступність даної групи для широких верств населення України. Встановлена відсутність сегменту ринку, що був би представлений комбінацією лікарських засобів з ангіопротекторною активністю.

4. На підставі проведених досліджень показана доцільність та актуальність створення нового лікарського препарату, з комбінованою дією для безпечного та ефективного лікування захворювань аноректальної зони у вигляді супозиторіїв.

Формат цитування:

Борко Є. А., Ковалевська І. В., Рубан О. А. Маркетингові дослідження фармацевтичного ринку України щодо перспектив створення нової лікарської форми. *Вісник економічної науки України*. 2019. № 2 (37). С. 137-142. doi: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2019.2\(37\).137-142](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2019.2(37).137-142)

Borko Ye. A., Kovalevska I. V., Ruban O. A. (2019). The marketing research of the pharmaceutical market of Ukraine about the prospects of creation a new medical form. *Visnyk ekonomichnoyi nauky Ukrainy*, 2 (37), pp. 137-142. doi: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2019.2\(37\).137-142](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2019.2(37).137-142)

Список використаних джерел

1. Благодарный Л. А. Местное лечение в консервативной терапии острого геморроя. *РМЖ*. 2009. Т. 17. №. 14. С. 921-923.
2. Гюльмамедов Ф. И. и др. Анализ результатов дифференцированного подхода в лечении геморроидальной болезни. *Вестник неотложной и восстановительной медицины*. 2012. Т. 13. №. 3. С. 344-346.
3. Державний реєстр лікарських засобів України. URL: <http://www.drlz.com.ua/>.
4. Крайдащенко О. В., Свинтозельський О. О. Фармацевтична опіка при відпуску безрецептурних лікарських препаратів для симптоматичного лікування розладів травлення. *Клінічна фармація*. Запоріжжя., 2014. 98 с.
5. Перелік лікарських засобів наявних в аптеках міста Харків. URL: <https://tabletki.ua/uk/>.
6. Справочник «Компендіум. Лікарські препарати». URL: http://umedp.ru/articles/preparaty_sulfonil_mocheviny_v_sovremennykh_algoritmakh_vedeniya_boln_ykh_sakharnym_diabetom_2_tipa.html.
7. Яковлева О. С. Фармакоеконіка у питаннях та відповідях: навч. посіб. для провізорів-інтернів. Запоріжжя : [ЗДМУ], 2015. 88 с.
8. Okley D. V. Systemic phlebotropic drugs in pharmacotherapy of chronic venous insufficiency of the lower extremities. *Вісник фармації*. 2015. № 4. С. 74-77.

Reference

1. Blagodarniy L.A. (2009). Mestnoe lechenie v konservativnoy terapii ostrogo gemmoroya [Local treatment in conservative treatment of acute hemorrhoids] [in Russian].
2. Gulmamedov F.I. (2012). Analiz rezultativ diferentsiyovanogo pidchodu v licuvanni gemoroidalnoi chvorobi [Analysis of the results of a differentiated approach in the treatment of hemorrhoidal disease] [in Ukrainian].
3. State Register of Medicines of Ukraine. Retrieved from <http://www.drlz.com.ua/> [in Ukrainian].
4. Kaydashchenko O.V. Pharmaceutichna opika pri vidpusku bezrecepturnich licarskich preparativ dlya simptomatichnogo licuvannya rozladiv travlennya (2014) [Pharmaceutical care for OTC dispensing drugs for symptomatic treatment of disorders digestion.] [in Ukrainian].
5. List of medicines available in pharmacies in Kharkov. Retrieved from <https://tabletki.ua/en/> [in Ukrainian].
6. The Compendium. Medicines. Retrieved from <https://compendium.com.ua> [in Ukrainian].
7. Yakovleva O.S. (2015). Pharmacoeconomica u pitannyach ta vidpovidyach [Pharmacoeconomics in Q&A:] [in Ukrainian].
8. Okley D. V. (2015). Systemic phlebotropic drugs in pharmacotherapy of chronic venous insufficiency of the lower extremities.

Стаття надійшла до редакції 04.12.2019

Прийнято до друку 19.12.2019